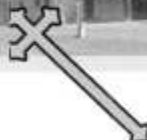

De Drie Goddelijke Deugden

Ravels ■ Weelde ■ Poppel

TIJDSCHRIFT VAN DE HEEMKUNDEKRING

NICOLAUS POPPELIUS VZW

Jaargang 10, nr. 39: maart 2006

Heemkundekring Nicolaus Poppelius Ravels-Weelde-Poppel V.Z.W.

Adres: Torenstraat 12, 2381 Weelde

Bankrekening: 733-3522204-67

Lidmaatschap: inclusief abonnement op "De Drie Goddelijke Deugden": 16 euro

BESTUUR:

Voorzitter:	Laurent Woestenburg,	Beatrijs van Nazarethlaan 2,	2382 Poppel	014/656993
Ondervoorzitter:	Marc Van Gorp,	Grote Baan 97 bus 7,	2380 Ravels	014/656905
Secretaris:	Ria Verheyen,	Welvaartstraat 14,	2300 Turnhout	014/421839
Penningmeester:	Agnes Luyten,	Berkenlaan 91,	2380 Ravels	014/658346
Leden:	Stan De Kinderen,	Hogevoortstraat 1,	2380 Ravels	014/655030
	Jos Nooyens,	Overbroek 15B,	2382 Poppel	014/658636
	Louis Schats	Zandoerleseweg 5,	5511 AA Kneegsel (NL)	
	Frans Slegers,	Steenweg op Weelde 60,	2382 Poppel	014/655751
	Jos Verhoeven	Koning Albertstraat 87,	2381 Weelde	014/656198
	Marc Vermeeren,	De Meerkens 10,	2382 Poppel	014/658838
	Magda Vloemans,	Turnhoutseweg 2,	2381 Weelde	014/655156
	Marinus Willems,	Weeldestraat 154,	2381 Weelde	014/655728

REDACTIEADRES:

Marc Vermeeren	De Meerkens 10,	2382 Poppel	014/658838
----------------	-----------------	-------------	------------

Voor informatie in verband met de inhoud, vormgeving of verschenen teksten kan u steeds terecht op het redactieadres (marc.vermeeren@pandora.be). Wenst u een tekst of een idee voor publicatie aan te bieden, dan kan u dat ook steeds doen bij een van de bestuursleden.

VOORRADIGE PUBLICATIES:

Boek "De Drie van het Noorden"	5 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 1 t/m 5 + "De Drie van het Noorden"	25 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 1 t/m 5: per jaargang	6 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 1 t/m 5: per los nummer	1,75 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 6 en 7: per jaargang	12 euro
De Drie Goddelijke Deugden, jaargangen 6 en 7: per los nummer	3euro
Verjaardagskalender	6 euro

ARCHIEF/MUSEUM:

Raadpleging van het archief kan slechts na afspraak met Marc Vermeeren (014-658838) of tijdens de openingsuren van het museum. Voor groepsbezoeken kan men afspreken met Laurent Woestenburg (014-656993). Het museum is open elke laatste zondag van de maand van 14 tot 17 uur (behalve in december).

WEBSITE:

<http://users.skynet.be/Ravels-Weelde-Poppel>

Inhoud

1. Woord van de voorzitter	blz.65
2. Nieuwjaarsbrief uit 1915 van de Ravelsenaar Isidoor Verdonck	blz.67
3. De kunstvoorwerpen in de Sint-Michielskerk te Weelde	blz.68
4. De honderdjarige Angelina Van De Wouwer	blz.74
5. Uit het parochiearchief van Weelde	blz.82
6. De Lotelingen	blz.84
7. Ordonnantien, statuten ende voorgeboden: Het onderhoudt van de straeten	blz.85
8. Schenkingen aan ons museum	blz.87
9. Oorlogskroniek	blz.88

Woord van de voorzitter

door Laurent Woestenburg

Beste Vrienden,

2005 ligt al even achter onze rug en 2006 daagt ons op zijn beurt uit om er weer flink tegenaan te gaan. Tijd dus om alvast eens even bij te praten.

Een late nieuwjaarsgroet

Wij zijn vroege vogels die geen risico willen lopen. Dat maakt dat wij de teksten voor de aflevering van ons tijdschrift die u nu in de hand hebt, jawel die van maart 2006, al voor 1 november moesten indienen. De drukker had dan ruim de tijd om er verzorgd werk van te maken. Positief daarin is, dat u alweer een keurig boekje in de brievenbus krijgt. Met die lange tijdspanne hebben wij steeds af te rekenen, maar we respecteren ze hoe dan ook. Dus, sommige berichten komen wel eens een beetje later door. Met betrekking tot dit nummer betekent dit dat wij maar erg laat kunnen zijn met onze nieuwjaarswensen. Toch willen wij die vanuit het bestuur beslist nog overmaken aan al onze leden en hun gezinnen. Wij wensen allen een gezond, vruchtbaar en gezegend jaar 2006 toe.

De heemkundekring schenkt samen met het gemeentebestuur een nieuw museum aan de Ravelse gemeenschap

Dit jaar is voor onze kring om meer dan één reden een bijzonder jaar. De belangrijkste reden is toch wel, dat wij in dit voorjaar ons museum overbrengen van de molen te Weelde naar het vroegere gemeentehuis van Poppel. Omdat onze kring meerdere functies heeft voor de gemeenschap, ontstond

een grote behoefte aan meer ruimte. Er moest ook dringend gewerkt worden aan een betere presentatie van de documenten en voorwerpen. Bovendien is ons patrimonium door de schenkingen van de bevolking heel erg aangegroeid. U kunt trouwens in elke aflevering van ons tijdschrift de lijsten van schenkingen lezen.. Om al die redenen besloten wij reeds een vijftal jaren geleden om het verworven erfgoed op te splitsen in twee. De bibliotheek, het archief en documentatiecentrum zou op de huidige locatie in de molen te Weelde blijven en het eigenlijke museum zou ondergebracht worden in een nog te verwerven ander gebouw. Wij gingen dus op zoek naar een mogelijke nieuwe huisvesting.. En meteen was dat de start van een soort soap die enkele jaren later zou eindigen te Poppel.

Een hoeve bouwen bij de molen, dat zou het ideaal zijn !

Die uitbreiding zochten wij aanvankelijk in de bouw van een hoeve bij de molen. Daarvoor hebben wij een paar jaren intens geijverd. Enkele leden van onze kring staken reeds van meetaf de handen uit de mouwen en braken een paar schuren af om de stenen en de gebinten te recupereren in de hoeve die wij zelf zouden opbouwen. Daarvoor viel de keuze op een bouwvallig boerderijtje aan de Beekseweg te Poppel.. Helaas menigvuldig geschrijf en discussiëren met Monumenten en Landschappen brachten geen aarde aan de dijk. Wij mochten bij de molen niet bouwen. Punt uit ! Maar, inmiddels hadden wij dankzij het prachtige werk van enkele van onze leden reeds heel wat

bouwmateriaal verworven. Omdat wijzelf het niet meer kunnen verwerken, hebben wij het verkocht om met de opbrengst ervan de uitbouw van ons museum te Poppel te kunnen financieren.

Het huis-Dickens zou een goed alternatief zijn

Daarna bood zich dankzij het gemeentebestuur een nieuwe mogelijkheid aan. Te Weelde stond namelijk al sedert jaren de oude herberg met annex-winkeltje van de familie Dickens (Hoogeind) op de hoek van de Koning-Albertstraat en het H.-Hartplein te verkommeren. De gemeente kocht ze samen met de ernaast liggende smidse. En weer ontspon zich een discussie met Monumenten en Landschappen. Restaureren was daar de boodschap! Vermits de gemeente dit gebouw aan onze vereniging wilde toewijzen, trokken wij opnieuw samen ten strijde. Restaureren betekende echter een enorme investering en heel veel werk, want het gebouw was tot op de grond versleten en door-nat. Van restaureren kon dus geen sprake zijn. En opnieuw bleven we op onze honger zitten.

In Poppel stond nog dat prachtige gemeentehuis

Inmiddels waren jaren verstreken en bleven wij dus met onze ongebruikte stenen, pannen en balken zitten. Tot het O.C.M.W. besliste te Weelde een nieuw gebouw op te trekken naast de plaats waar het Dickens-gebouw stond. Dus, het O.C.M.W. trok weg uit het gemeentehuis van Poppel om zijn kantoren te Weelde te vestigen. Het gemeentebestuur was zo vriendelijk ons het leeggekomen gemeentehuis aan te bieden. Dit gebouw was recent aan de buitenkant gerestaureerd en oogde uitstekend voor het inrichten van een museum. Dit zou het dus eindelijk worden. En onze werkzaamheden konden definitief van start gaan.

De inrichting is niet zomaar een karweitje

Een rondvraag naar vrijwilligers bij onze leden leverde meer dan twintig positieve reacties op. Al-lemaal leden die graag wilden helpen. En toen kwam, helemaal onafhankelijk van deze rondvraag, Liesbet Paulussen opdagen. Deze jonge pas afgestudeerde binnenhuisarchitecte bood spontaan haar diensten aan. Zij zou een sleutelrol gaan spelen in de inrichting. Het was namelijk de bedoeling om er een degelijk en mooi museum van te maken. Haar integrale aanpak van het interieur en haar

plannen voor een artistiek verantwoorde uitstalling van het erfgoed, maar ook de schitterende samenwerking met het bestuur en met de helpers garandeerden al van meet af aan dat de hele operatie een succes zou worden. De eerste fase was het uitbreken van een aantal plaasteren wanden en het verwijderen van de tot op de draad versleten vloerbekleding. Daarvoor boden zich gepensioneerde leden aan. In de kortste keren was deze klus geklaard, zodat een paar van hen aan het leggen van de elektrische bedrading konden werken. Daarna kwam de bewerking van de muren van de drie verdiepingen aan de beurt. Nieuwe vloerbekleding werd gelegd en een aantal vrijwilligers konden het schilderwerk op zich nemen. Dat alles onder de kundige leiding van Liesbet, veruit de jongste in het team van vrijwilligers. Voor de veiligheid diende ook gezorgd. De brandweer adviseerde om voor de tweede verdieping een evacuatiemogelijkheid te voorzien. Dat kon alleen door een trap aan de buitenkant van het gebouw. Tevens zouden wij zorgen voor een leuning tegen de muur op de volle lengte van de draaitrap. De hele verdere inrichting is gebaseerd op ontwerpen van Liesbet die samen met het bestuur werden besproken en die borg zouden staan voor een moderne maar instructieve tentoonstelling.

Op het ogenblik dat deze tekst geschreven wordt (einde oktober), is er nog geen definitief uitzicht op het tijdstip van de opening. Ongetwijfeld zullen er in de komende weken nog belangrijke beslissingen getroffen moeten worden. Op dat alles komen wij beslist in de volgende aflevering van ons tijdschrift nog terug. Vast staat evenwel dat wij een goed plan zullen volgen in het gebruik van de ruimte. Er zal een aansprekende vaste collectie getoond worden, terwijl voor een gedeelte van ons arsenaal een systeem van wisseltentoonstellingen gehanteerd zal worden. Tevens zullen wij in de molen af ten toe thematentoonstellingen organiseren. Maar dat alles zullen wij met respect voor de schenkers zeer oordeelkundig doen. Dat is natuurlijk ook stof voor volgende bijdragen in ons tijdschrift.

Laurent Woestenburg
Voorzitter

Karel Jansens (L) en Jos Bols (R) aan het werk in het nieuwe museum

Nieuwjaarsbrief uit 1915 van de Ravelsenaar Isidoor Verdonck

door Laurent Woestenburg

Vandaag, 21-12-1915

Van de familie J. Bullens-Verdonck uit Ravels ontvingen we de tekst van een nieuwjaarsbrief van soldaat Isidoor Verdonck aan zijn familie. Hij is soldaat in volle oorlogstijd (W.O. I) en wil op zijn manier nieuwjaarswensen overmaken aan zijn moeder, zusters en broers.

Het is een aandoenlijk document zoals je dat van een soldaat misschien niet meteen verwacht. De brief geeft de persoonlijke gemoedsgesteltenis midden in de Eerste Wereldoorlog van die jonge man weer.

Wij laten hier de tekst volgen zoals hij is geschreven, maar moeten toch voor de vlotte leesbaarheid op een aantal plaatsen zinnen van elkaar splitsen of zelfs lichtjes aanpassen. Bovendien hebben wij bij de weergave de spelling (vooral de d/t-spelling) gecorrigeerd. Door ons toegevoegde woorden staan tussen haakjes afgedrukt. Maar dat alles doet niets af van de aangrijpende gevoelsuiting van deze Ravelse soldaat.

Teergeliefde moeder, zusters en broeders, Nieuwjaarsdag, lang verwachte dag, thans zie ik u voor de tweede maal van mijn nieuw leven, in mijn tweede tijdperk, verschijnen. Hoeveel zoete herinneringen aan vroeger geluk, aan vroeger welzijn brengt gij in mij teweeg.

Met hoeveel vreugde zag ik u in mijne verbeelding, omdat ik wist hoe gelukkig ik was op dien dag. Nieuwjaarsdag van zoet genot toen ik als kind in den huwelijken kring rond de stoof geschaard of aan de tafel gezeten, smakelijk met u smulde. Dag van hemelsche vreugde waarop ik mij spoedde om mijn schoonste en oprechte wensen aan u, lieve moeder, teedere zusters en broeders aan te bieden.

Ach, zie tranen van weemoed ontrollen mijne oogen en droeve gedachten komen in mij op, als ik daar aan denk en ik thans dit geluk niet meer aantref. Eilaas, dagen van lijden, dagen vol akeligheden hebben gevolgd. Oorlog woedt! Een geesel is over land gegaan, een rukwind zoo geweldig, een storm gelijk die vernielend en verpletterend is. Over onze huizen breekt (hij), brandt en plundert

(hij) menschen (die) bij duizende zijn gevallen. 't Bloed vloeit bij stroomen en purpert de gewonden, puinhoopen en verwoesting zijn de laatste schoonheden der natuur.

En te midden dat lijden, te midden die wreedheden schrikt de nieuwjaarsdag ook te verschijnen, en is het nu voor de tweede maal dat ik hem voor dit ballingschap zie naderen.

Of komt hij misschien om mijn lijden nog grooter en mijn hart nog kleiner te maken, terwijl ik thans verre van u verwijderd ben, nu ik het geluk niet meer aantref dien nieuwjaarsavond te vieren, en u mijne wenschen mondelings aan te bieden?

Terwijl ik ook nu niet in vriendenkring vergaderd zit, maar voor een vijand wreed en als een barbaar zonder hart of medelijden moet zitten loeren.

Ach konde ik nog een enkel woordt met u ophouden, hoe gelukkig ik was, hoe zoude ik mijn hart getuigen geven van liefde en teederheid, hoe troostend, hoe zoet voor mij u allen eens te zien?

Doch neen, mijne bede zal niet aanhoord worden en al waren mijne wenschen ook zoo vurig, toch heb ik ze niet zien verwezenlijken. Maar wat (baat) het te treuren en bedroefd te wezen? Dat Gods wil geschiede! Al schijnt de dag mij daar erger dan vroeger, toch is hij mij treffender en begrijp ik beter hoe duurbaar gij mij allen zijt, gevoel ik be-

ter nog eene lieve moeder, zusters en broeders te bezitten.

Al zit ik hier verre van u gescheiden door een muur van vuur en vlam en vuur van dood en lijden door een schutsel van verwoesting en puinen, al duurt mijn ballingschap lang en schijnt mijn lijden groot en menigvuldig in de toekomst, toch acht ik mij gelukkig u deze regelen te schrijven en u mijne wenschen voor aanstaande jaar aan te bieden, (toch) troosten wij ons dat wij het tot hiertoe nog goed stellen en nog in de beste gezondheid verkeeren.

Terwijl er zooveel ongelukkige gevallen zijn en de eeuwigheid hebben ingetreden, danken wij den almachtigen en smeeken wij hem dat hij ons gelieve te sparen en ons spoedig de verlossing en den vrede gelieve te schenken. Zoete vrede waar wij zoolang naar trachten en waarvoor wij niet ophouden te bidden.

Isidoor

De kunstvoorwerpen in de St.-Michielskerk te Weelde

door Marc Vermeeren

De kerk

Van de oudste kerk in Weelde is ons helemaal niets bekend. Waarschijnlijk was het wel een stenen gebouw dat misschien was opgericht in de 13e eeuw en dat de Karolingische lemen kapel verving. Wat er ook van zij, de huidige kerk werd gebouwd door Pastoor Joannes Hubertus Loemelanus en dateert van 1529. Ze bezit een prachtige toren die verge-

leken kan worden met de torens van Hoogstraten, Sint-Lenaarts en Rijkevorsel. Eeuwenlang werd de kerk hersteld en verfraaid, wie daarover meer wil lezen verwijzen wij graag naar het boek "Weelde Toen en Nu" dat door de Heemkundekring Nicolaus Poppelius in 1982 werd gepubliceerd. In 1841 werd de kerk door een verschrikkelijke ramp getroffen. In de herberg van kerkmeester J.B. Verheyen nabij de kerk ontstond een twist tussen de herbergier en een bezoeker. Deze laatste had reeds een hele rekening te betalen, zodat de

1

2

7

6

8

3

4

5

9

10

12

11

13

14

herbergier niet meer wilde inschenken. De verbruiker stak kwaadwillig de schuur achter de herberg in brand, zodat de vonken opstegen en de kerk binnendrongen. De brand begon in het klein torentje boven het kruiskoor. De spits vatte vuur en een groot gedeelte van de kerk werd vernield. Tijdens deze brand ging een groot deel van het kerk- en gemeentearchief dat in de toren was opgeborgen, verloren. Het gemeenteraadsverslag van 23 augustus 1841 vermeldt o.a. het volgende: *"...dat alhier op gisterenavond 22 augustus om 10 ueren is beginnen te branden, een huys, stal en schuer van den landbouwer en schepenen J.B.Verheyen, door welken brand onze kerk ook teenemael in asschen is gelegd en tot heden toe nog aen het blusschen zijn om de aenpaelende gebouwen van dezen ramp te bevrijden"*. Op 1 december 1842 werd de kerk terug in gebruik genomen en op 6 december 1842 werd ze opnieuw gewijd door J.H.Vander Meren, landdeken van Turnhout. In 1846 was de kerk volledig hersteld.

Nauwelijks enkele jaren later werd de kerk opnieuw zwaar getroffen door een hevige blikseminslag. Over deze ramp op 7 juli 1850 getuigde J.B.Bax het volgende: *"Wij Jan Baptist Bax, in de deur van het huys van Adriaen Pelkmans herbergier bij de kerk alhier, staende, zoo komt daer eenen zwaeren donderslag die den toren der kerk alhier trof, en seffens een groote partij schalien van het spit deden neder storten. En den rook of damp uyt de gaten van den toren uytwaesemde zoo zijn ik, met nog verscheide andere menschen uyt die er naest gelegene herberg, nae boven op den toren geloopt om te zien wat er gebeurt was. Daer zijnde hebben bevonden dat den balk boven het belfort, boven de groote klok, van onderen van te langs was opengeslaegen en gesplonstert. Dat van buyten de schalien van het spit van het kruys tot aen het steemwerk, een baen van omtrent eenen meter breed, waeren afgeslaegen, maer dat het nergens vuer had gevat, noch brand verwekt"*. De 19e eeuw had de kerk dus niet gespaard. De drie altaren, dat van St.-Michiel, dat van O.L.Vrouw en dat van St.-Antonius werden praktisch volledig vernield in de torenbrand van 1841. Het St.-Antoniusaltaar dat dateerde uit het midden van de XVIIe eeuw, was rijkelijk voorzien van beeldhouwwerken. Alleen de H.Lucia en de H.Margaretha

werden gered. De biechtstoelen, het oksaal en het orgel gingen verloren. De nieuwe preekstoel van 1837 kon worden gered. Enkele jaren geleden werd de St.-Michielskerk prachtig gerestaureerd, nu schittert ze weer zoals weleer!

Kunstvoorwerpen in de St.-Michielskerk van Weelde

- **Foto 1:** Zij-altaar toegewijd aan O.L.Vrouw, met een beeld van O.L.Vrouw Onbevlekt Ontvangen, in bekroning het brandend hart van Maria, ca.1841, gemarmerd hout
- **Foto 2:** Zij-altaar, toegewijd aan de Heilige Nicolaus Poppelius, in bekroning het brandend hart van Jezus, Engelen met passiewerktuigen, op tafel Ark van het Verbond, ca.1841, gemarmerd hout
- **Foto 3:** Biechtstoel, bekroning met medaillon waarin buste van Maria Magdalena, 1e helft 19e eeuw, eik, hoogte 325 cm
- **Foto 4:** Ciborie met merken: Antwerpen, jaarletter O en meesterteken W, eerste helft 18e eeuw, zilver, hoogte: 34 cm
- **Foto 5:** Kelk met voorstelling op de voet: O.L.Vrouw met Kind, Jezus aan het kruis en de Heilige Bernardus, met Belgische merken (1831-1868) en S, verguld zilver, hoogte 29 cm
- **Foto 6:** Kelk, 19e eeuw, verzilverd metaal, hoogte 27,5 cm
- **Foto 7:** Kruisbeeld op voet, 2e helft 19e eeuw, verzilverd metaal, hoogte 146 cm
- **Foto 8:** Stralenmonstrans door Jacob Smits van Den Bosch, met voorstellingen op de voet van de symbolen van de Evangelisten, als greep allegorische voorstellingen van de Drie Goddelijke Deugden, op stralen Pelikaan die zijn jongen voedt, Duif als symbool van de Heilige Geest, God de Vader Schepper van het heelal, met merken: JS en niet geïdentificeerd merk, 1728, verguld zilver, hoogte 95 cm
- **Foto 9:** Stralenmonstrans met schenkingsinscriptie van pastoor E.Verstappen, 1827, messing, hoogte 65 cm
- **Foto 10:** Reliekhouder, reliekkruisbeeld met 11 relieken, 1e helft 19e eeuw, hout, hoogte 80 cm
- **Foto 11:** Reliekhouder van de martelaren van Gorcum, 2e helft 19e eeuw, messing, hoogte 40,5 cm
- **Foto 12:** Doopvont, 18e eeuw, rood marmer, deksel in messing, totale hoogte 137 cm
- **Foto 13:** Preekstoel met op de kuip de symbolen van de Evangelisten, 1e helft 19e eeuw
- **Foto 14:** Schilderij door F.Loyens: Jezus sterft aan het kruis, gedateerd 1844, doek
- **Foto 15:** Beeld door Artus Quellin de Jonge, H.Margaretha van Antiochië, 1659, gepolychromeerd hout, hoogte 95 cm
- **Foto 16:** Beeld door Artus Quellin de Jonge, Heilige Lucia van Syracuse, ca. 1661, gepolychromeerd hout, hoogte 97 cm
- **Foto 17:** Beeldengroep Calvarie, 16e eeuw, eik, hoogte ca 300 cm
- **Foto 18:** Engel in aanbidding, 1e helft 19e eeuw, eik, hoogte 120 cm

- Foto 19: Engel in aanbidding, 1e helft 19e eeuw, eik, hoogte 110 cm
- Foto 20: Beeld van de Heilige Barbara, midden 19e eeuw, gepolychromeerd hout, hoogte 135 cm
- Foto 21: Beeld van de Heilige Bernardus van Clairvaux, midden 19e eeuw, gepolychromeerd hout, hoogte 150 cm
- Foto 22: Beeld van de Heilige Catharina van Alexandrie, midden 19e eeuw, gepolychromeerd hout, hoogte 132 cm
- Foto 23: Beeld van de Heilige Cornelius, Paus, midden 19e eeuw, gepolychromeerd hout, hoogte 155 cm
- Foto 24: Beeld van de Heilige Nicolaus Poppelius, midden 19e eeuw, gepolychromeerd hout, hoogte 157 cm
- Foto 25: Beeld van de Heilige Rochus van Montpellier, midden 19e eeuw, gepolychromeerd hout, hoogte 123 cm
- Foto 26: Vijf kandelaars, ca 1700, messing, hoogte 57 cm, 58 cm en 60 cm
- Foto 27: Paaskandelaar, einde XVIIIe eeuw, roodkoper en messing, hoogte 148 cm
- Foto 28: Zes kandelaars, 1e helft 19e eeuw, roodkoper en messing, hoogte 110 cm
- Foto 29: Zes kandelaars, 2e helft 19e eeuw, verzilverd metaal, hoogte 104 cm
- Foto 30: Console met voorstelling van een draak, 17e eeuw, eik, hoogte 42 cm

15

16

17

18

19

27

20

21

22

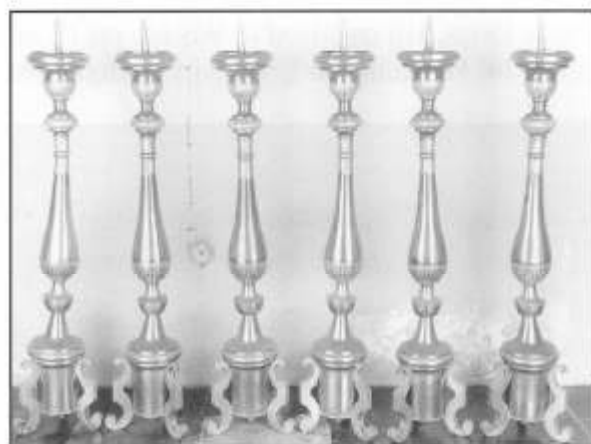
24

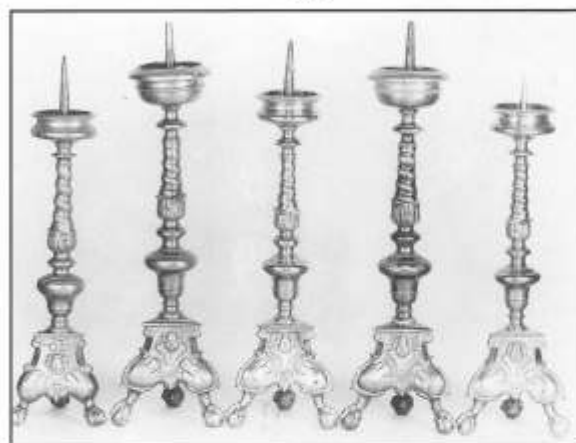
23

25

28

26

29

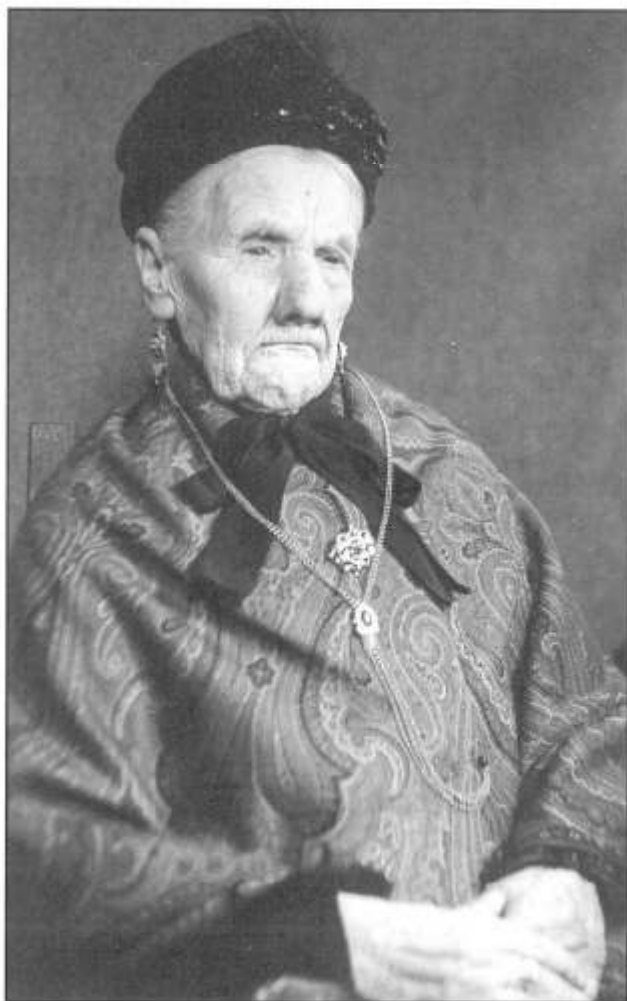
30

De Honderdjarige Angelina Van de Wouwer (1851-1953)

door Marc Vermeeren

Levensloop

Angelina Van de Wouwer werd geboren te Vorselaar (gehucht Vispluk) op 2/4/1851 als dochter van Petrus Franciscus Van de Wouwer en Elisabeth Vekemans, zij huwde te Vorselaar in 1879 met de Weeldse molenaar Karel Verheyen, en overleed te Weelde op 23 augustus 1953. Na haar huwelijk vestigde zij zich met haar man vlakbij de St.-Michielskerk in de onmiddellijke nabijheid van de molen. Haar man, molenaar Karel Verheyen, werd geboren te Weelde op 16 januari 1847 als zoon van molenaar Ludovicus Verheyen en Joanna Maria Dries. Hij overleed te Weelde op 17 oktober 1914. Het echtpaar kreeg vijf kinderen waar-

Angelina Van de Wouwer

van er 3 op jonge leeftijd stierven. Dochter Louisa Verheyen bleef ongehuwd en zoon Jan Verheyen huwde met Eugenie Peeraer. Zoals onderstaand rijmdicht het zo treffend zegt, was hun leven gevuld met werken op de naburige windmolen "Arbeid Adelt", thuis op de kleine boerderij en in het caféetje waar iedereen welkom was.

Eeuwfeest

Toen het eeuwfeest naderde werd de bevolking van Weelde door een feestcomité gemobiliseerd want dat deze gebeurtenis niet onopgemerkt mocht voorbijgaan, daarover waren de Weeldenaren het wel eens! De feestelijkheden begonnen op 2 april 1951 met een plechtige jubel- en dankmis in de Sint-Michielskerk die werd opgedragen door Monseigneur Van Eynde. Daarna werd de eeuweling om 12 uur door de burgerlijke overheden ontvangen in de parochiezaal waar haar een feestmaal werd aangeboden. De menukaart vermeldt: *Lente-roomsoep, Eeuwfeestkorfjes, Tarbot met aardappelen en goudschuim, Ossenhart met groentenkrans en croquetten, Verfrissing, Tong met kampernoeliën en roomsaus, Kalfslapjes met vruchtenkeus, Gebak, Fruit, Nagerecht, Moka, Likeuren*" (!)

Folkloristische stoet

Om 15.30 uur vertrok de prachtige folkloristische stoet die allerlei gebeurtenissen uit de laatste eeuw voorstelde. De stoet vertrok aan het Moleneinde, volgde de Grote Baan tot aan de kapel van O.-L.-Vrouw, maakte rechtsomkeer naar de Koning Albertstraat, draaide rond het beeld op het H.Hartplein in de Singel en werd ontbonden aan de parochiezaal. Er waren 26 groepen: "1. Twee gendarmen te paard, 2. Ruiters bazuinblazers, 3. Vlaggen van al de maatschappijen, 4. Fanfare van Ravels-Eel, 5. Doop van Lien, 6. Haar huwelijk, 7. De molen, 8. Molenkar, 9. Liedjeszangers, 10. Bohemers in de Kempen, 11. Orgeldraaijer, 12. Reuzenkoppel, 13. Groep oude velo's, 14. Lotelingen en soldaten, 15. Fanfare van Poppe, 16. Inhalen van den boer, 17. Boerenbinnenhuis, 18. Boeren en boerinnen naar de botermarkt, 19. Verheerlijking van den boerenstand, 20. Pro-

cessie van Scherpenheuvel, 21. Onze heilige, 22. Verheerlijking van de honderdjarige, 23. Fanfare van Weelde, 24. Hardlopers, 25. De familie van de eeuweling, 26. Personaliteiten". 's Avonds werd de St.-Michielskerk, de molen en het huis van de honderdjarige verlicht en was er een optreden van de Sint-Sebastiaansgilde van Zandhoven en groep "De Meule" uit Hoogstraten met folkloristische dansen, muziek en liedjes in de open lucht aan de voet van de molen. De folkloristische stoet werd uitgebreid gefotografeerd, bijgaande foto's zijn dan ook slechts een greep uit de rijke collectie in het bezit van de Heemkundekring Nicolaus Poppelius V.Z.W.

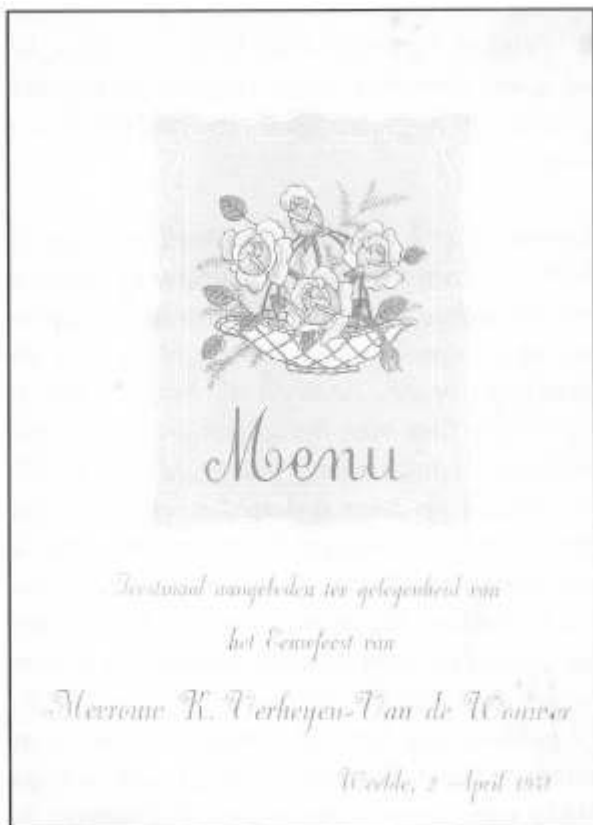
Gedicht voor de honderdjarige

1. Wat is 't leven mijne vrienden. Van de wakkre meuldersvrouw

Die bereikte honderd jaren. Al haar plichten steeds getrouw.

't Leven was gevuld met werken. Gans den dag en soms bij nacht

Vlug te been en met "nen Asem". Lijk een peerd
vol levenskracht

Menukaart 2 april 1951

Doodsbrief van Angelina Van de Wouwer

2. 's Morgens als de hanen kraaien. Is het tijd om op te staan

Naar de stal eerst koeien melken. En daarna aan
tafel gaan.

Als de man was op zijn molen. Had zij werk met haren kuis.

Wassen, plassen, keren, schuren. Voor den onderhoud van 't huis.

3. Als er dan kalanten kwamen. Voor wat meel of voor wat mest

Werden zij correct gehandeld. "Uit het hoofd" en opperbest.

In de herberg pinten tappen, borrels schenken, wat gepraat.

Glazen wassen, naaien, breien. Wat daarmee samen gaat.

4. Wat nu brengt er meer Courage. In een jeugdig huisgezin

Dan de kinders die er komen. Nu en dan en tussenin.

Tante moest ook kennis maken. Met de pijnlijkheid der smart.

Te doorstaan bij 't wedergeven. Voor een minnend
moederhart.

5. Andre harde tegenslagen. Kwamen plots en onverwacht

Toen de molen stond te branden. In het midden van de nacht.

Later nog, bij stormend weder. Als door hevig windgeweld

Zelf bijna met ongelukken, 't Molenkruis werd neergeveld.

6. Daarna kwam nog 't bitter scheiden. Van haar goede echtgenoot.

Waar zij vijf en dertig jaren. Medevaard in d'huwelijksboot.

Toch vermocht zij door hard strijden. In den storm en zonnenschijn

KAMPIOENE der hoogste dagen. Van den ouderdom te zijn.

Gazet van Antwerpen

Gazet van Antwerpen van 15 februari 1951 verwoordde het zo: "Wij weten niet, of vader Verheyen, de man van de honderdjarige Angelina Van de Wouwer, in de toekomst kon lezen, maar nog voor hij in 1914 stierf had hij aan zijn kinderen gezegd "Ons moeder die wordt wel 100 jaar want die heeft een sterke asem!" En wat vader Verheyen zeker al schertsend heeft gezegd zal binnen enkele weken een feit zijn. Immers op 2 April zal Weelde zijn eeuweling hebben. Het is voor dit mooi dorpje aan de Nederlandse grens een gebeurtenis van belang die niet onopgemerkt zal voorbijgaan. Een feestkomiteit is tot stand gekomen en zal de feestelijkheden een luister bezorgen zoals Weelde dat kan. Angelina Van de Wouwer, nam in 1879 afscheid van het ouderlijk huis te Vorselaar en vestigde zich toen met haar man te Weelde onder de brede wieken van de molen. Zij was gehuwd en zou zoals het in de Kempische aard ligt een trouwe vrouw en een hardwerkende huismoeder zijn. Vijf kinderen werden uit het huwelijk geboren waarvan 3 echter tamelijk vroeg stierven. Twee zijn nog in leven, nl. een 62 jarige gehuwde zoon, die thans het bedrijf uitbaat en een 67 jarige dochter.

Op de molen was er heel wat te doen en ze heeft haar man dapper bijgestaan. Ze kon niet alleen hard werken met de handen maar zij had ook een

vlugge geest. Wanneer inderdaad de boeren hun rekening niet rap genoeg bijeengeteld kregen zou Angelina tot ieders genoegen wel een handje hebben toegestoken. Afkomstig van Vorselaar herinnert Angelina er gaarne aan dat zij een dorpsgenote is van de Primaat van België, Z.Em. Kardinaal Van Roey. Voor enkele weken had Angelina ook de griep te pakken en het is verstaanbaar dat de huisgenoten zich ietwat ongerust maakten over haar toestand. Maar nu, verzekerde de dokter, is alles weer normaal en schijnen de gevolgen van de ziekte verdwenen. Waar het oudje voor haar ziekte nog regelmatig de krant las en op het partijtje whist niet ontbrak, heeft ze dat tijdelijk moeten onderbreken. De belangstelling voor de krant, en voor de politiek, komt echter weer boven al naargelang haar gezondheids-toestand verbetert. Wellicht schuift zij binnenkort terug aan wanneer de speelkaarten worden bovengehaald. Toen ze 97 was hanteerde ze nog de breinaald en haar huisgenoten lieten ons fier het werk zien van hun moeder op die ouderdom: een prachtige bedsprei in pauwsteek, wat, naar men ons verzekerde helemaal zo 'n gemakkelijk werkje niet is. Ten tijde der Volksraadpleging wilde zij ook haar zeg hebben in dit probleem dat zo vele harten in België beroerde. Fier is ze voor haar Koning gaan stemmen, want volgens de politieke wijsheid van Angelina heeft een land een koning nodig.

Wanneer ze op 2 April 1951 te Weelde zal worden gevierd met een Plechtige H.Mis om 11 uur in de Kerk en andere feestelijkheden op het gemeentehuis en in haar woonst, zal Angelina voor een verrassing zorgen. Ze heeft nl. besloten van op die grote feestdag haar huwelijkskleren aan te trekken. Ze tellen ook al menig jaartje, nl. van in 1879, maar zullen op haar honderdste verjaring hun degelijkheid en kwaliteit bewijzen. Het feest zal verschillende dagen duren en ook de molen wordt er in betrokken. Die werd immers in 1851 in werking gesteld en heeft zo reeds honderd jaar dienst gedaan in de familie Verheyen. Hij werd onderwijl geklasseerd door de Kommissie van Monumenten en Landschappen en heeft steeds heel wat bekijks van vreemde bezoekers. Wij wensen het krasse oudje bij voorbaat van harte proficiat".

Overlijden

Na haar eeuwfeest leefde Angelina nog meer dan twee jaar in haar huisje onder de Weeldse kerktoeren. Zij overleed te Weelde op 23 augustus 1953 en werd op donderdag 27 augustus 1953 op het kerkhof van Weelde begraven. De tekst op haar doodsprentje zegt het zo: "Het staat geschreven

en de dagelijkse ondervinding leert het ons dat het leven van de mens kort is. De duurzame Overledene was een uitzondering op deze algemene regel: zij had de ouderdom van honderd en twee jaar bereikt! Lang nog zal deze zeldzame gebeurtenis in het geheugen van het nageslacht bewaard blijven!"

Op de grote foto herkennen we o.a. Cecile Jansens, Leopold Van Gils, Maria Jansens, Aline Boeren, Maria Boeren, Anneke Bax, Theo Boeren, Jan Bax, Jefke Sels, Maria Sels, Maria Bax, Wieza Van Gils, André Luyten, Zien Huysmans, Stanske Geenen, Karel Segers, Nelly Huysmans en Mathilde Boeren

Hiernaast: Jos Daneels op een wel heel bijzondere fiets!

Vooraan o.a. Alfons Vinckx en Jan Verheyen

René Van Gils, Toon Jansens, Maria Van Loon, Maria Vermeulen en Stans Van Gils

Gust Van Gils, Jos Jansens, Jos Maes, Karel Brosens, Alois Van Eyndhoven

Liza Heyns, Ida Heyns, Maria Heyns, Marieke Van Loon

We herkennen Gust Sels, Stan Bax en René Van Loon

We herkennen Stan Vermeulen en Gust Verstraelen

Jan Moeskops, Fons Van Hees, Firmin Verheyen, Jos Hermans en Gust Huysmans

Francine Caymax, Liza Caymax, Germaine Luyten

**Maria Clé, Jeanne Van Raak, Jos Van Raak
en Theo Swaan**

Sommen, Jansens, Maggen

Adriaan Bols met de klarinet

Eugenie Peeraer, Angelina Van de Wouwer en Louisa Verheyen verlaten de St.-Michielskerk

We herkennen Elsa Verhaeren en Jeanne Van Loon

Maria Vermeulen, Maria Timmermans, Maria Clasen, Jeanne Jansen, Stans Kolen, Maria Remeysen

René Van Gils, Fons Van Hees, Gust Huysmans, Firmin Verheyen, Jos Hermans

Het reuzenpaar gemaakt door meester Gouwy

Uit het parochiearchief van Weelde

door Laurent Woestenburg

Uit de talrijke losse documenten die in het parochiearchief van Weelde gevonden werden, haalden we een lijst die de moeite van het bekijken waard is. Het is een met de hand geschreven document. Wie hem heeft gemaakt, is niet bekend. Vermits hij met de hand geschreven is, hebben wij soms wel moeite gehad om het geschrift te ontcijferen. Toch probeerden wij de spelling van de oorspronkelijke samensteller te achterhalen. Wij nemen de schrijfwijze van de namen dus in de regel onveranderd over, maar plaatsen er tussen haakjes onze vermoedelijke verbetering in cursieve afdruk bij. Een vraagteken betekent, dat het onmogelijk was de juiste schrijfwijze te ontdekken. Over de juistheid en de volledigheid van de gegevens spreken wij ons voorlopig niet uit. De lijst bevat de namen van de bewoners van de Weeldse boerderijen in het jaar 1800 en daarnaast die van de bewoners ervan in het jaar 1950, dus 150 jaar later. Het betreft dus alleen de boerderijen die reeds in het jaar 1800 bestonden.

Jaar 1800

Geeneinde

Jaen Dickens
Adri Van Eyndhoven
Petrus Aerts
J. Adriaensens

Singel

Adr. Smolders
Adr. De Bont
Heer Van Riel
Gulix
Pastorij
Kris Michielsens

Laar

Het hospitaal
Jacobus Jansen
Karel Van Dun
Peter Van den Berg
Napoleon Cabanier
Jan De Bont

Kerkeneinde

Hub Piggen
Corn. Bax
Adr. Jansen
J.B. Verheyen

Rot

Adr. Antonissen

Jaar 1950

Van Oerle
Moonen
Sebastiaan Baelemans
Corn. Van Beek

Jos Leemans

J. Keustermans
Gendarmerie
Jos Mertens

Bestaat niet meer
Alf. Vinckx
Aug. Laurijssen
Jaak Van Loon
Capelanie
Jan Verheyen

Louis Luyten
Wed. Janssen
Gustaaf Verheyen
August Vloemans

K. Brosens

Elzestraat

Adr. Aarts

Wed. Jespers

Meir

J. Adriaensens

Hend. De Bont

Gysbert Marinus

Kind. Antonissen

Ad. Van Beirendonk

Alois Segers

Jan Mertens

Karel Maes

Jozef Jonkers

Jaak Bax

Groes

Ad. Janssen

Corn. Kolen

C. Luyten

Louis Verheyen

bestaat niet meer

Jz. Govers

Straat

J.B. Bols

J.B. Schats

Adr. Dikkens

Adr. Bax

Swolfs

Filip Van Gestel

Heer De Loeker

A. De Bont

Goosens

Corn. Bax

Van den Heuvel

Hend. Janssen

August Dries

H. Van Eyndhoven

H. Van Raak

Adr. Van Hees

J. en R. Van Loon

Henri Van Gestel

L. Bols

H. Van Gils

Ernest Clé

Wed. Clasen

Wed. Hofkens

Wed. Van Hees

Moleneinde

Ant. Van Hees

Adr. Vermeeren

Jufv. Schouwen

Hend. De Bont

Willem Schuurmans

J.B. Vloemans

Van den Heuvel

Pet. Van Loon

Jos Sels

Jan Bax

Fr. Segers

Adr. Jansens

Adr. Bax

Schellekens

L. Huysmans

bestaat niet meer

Heikant

J. Schads (Schats)

Kind. Hens

Hegge

Albert Lemmens

Den heer Schouwen

Lambregts

Van Vennekens

Adr. Van der Avort

Corn. Bax

Wed. Remijssen

Kind. Kolen

Jozef Ooms

L. Van de Pol

Wed. Verheyen

Jan Timmermans

Adr. Ruts
J. Jansen
Van Veldhoven
Mert Van Gestel
Piggen

Den Hoek

Arnold Van der Moeren
Adr. Dikkens (*Dickens*)
Adr. Maas

Het Schoot

Jac. Baumans
Adr. Schots

Heibraak

Wouter Nooiens (*Nooyens*)
Jan Wens

J. Van Tilburg
J. Jansen
K. Slegers
J. Van der Moeren
A. Verschueren

Jozef Van der Moeren
Ant. Maes
J. Daemen

Alf. Janssens
Jos Bols

Segers
Jos Hermans

De Lotelingen

door Amandus Van Baelen (†)

Dokter Amandus Van Baelen, geboren te Hulshout op 24/2/1881, overleden te Weelde op 19/6/1962, was de eerste van drie generaties dokters-Van Baelen te Weelde. Hij was een zeer gerespecteerde huisarts, vader van een groot gezin en vaste huisarts van niet alleen de Weeldse, maar ook van zeer vele Poppelse en Ravelse families. Hij was buitengewoon geliefd door de mensen, want zijn hart klopte voor zijn zieken. Hij had zijn praktijk in Weeldestraat, in het witte huis nr.58 dat nu nog steeds bewoond wordt door zijn dochter. Hoewel hij een loodzware praktijk had, waarvan hij aanvankelijk zelfs per fiets en later met zijn motor de huisbezoeken in de drie dorpen moest afleggen, vond hij toch nog een beetje tijd om als hobbys archiefteksten over te schrijven en interessante verhalen en ervaringen te noteren. Wij hebben eerder in ons tijdschrift (zie b.v. het nummer 20) al van gepubliceerd. Onderstaande tekst over de verplichte legerdienst via loterij is zo'n door hem genoteerd document. (Laurent Woestenburg)

De Lotelingen

Alle jaren kwamen ook de lotelingen met veel gedruis de school binnengevallen. 't Is waar, de

mensen kennen nu geen lotelingen meer. Wel, in die tijd moest niet iedereen soldaat worden, maar enkelen voor heel 't dorp. De jongens, die twintig jaar werden, moesten dan allemaal samen naar de hoofdplaats van 't kanton komen en een nummer trekken uit een grote beurs die een heer van Turnhout hen voorhield. Die een hoog nummer trokken waren 'er uit' zoals men dat noemde. Die moesten geen soldaat worden. Die een laag nummer trokken waren 'er in' en moesten wel soldaat worden. Die jongens maakten die dag toen veel plezier. Ze staken hun nummer op hun klak en daarbij veel papieren bloemen en linten die ze kochten van de vrouwen die daarmee leurdten ter gelegenheid van 't loten. Heel de namiddag zaten we dan nieuwsgierig te wachten. We wisten wel ongeveer wie erin en wie eruit was, want vele van die lotelingen namen een duif mee die ze na het loten loslieten met een briefje aan hun poot gebonden waar hun nummer opstond dat ze getrokken hadden. De duiven deden toen dienst als telefoon. Met veel geweld wierpen de lotelingen de schooldeur open. Hand in hand dansten ze rond de meester en zongen 't lied van de lotelingen.

Aux armes, aux armes!

Wij zijn al, wij zijn al

Van Leopel de schele dol.

Ze lieten hun nummer zien aan de meester. Voor ieder had hij een goed woord. Die eruit waren, wenste hij proficiat en tegen de anderen die erin waren zegde hij dat het goed was bij de troep en dat het hun geluk kon zijn, want aan een plaats bij de post of de ijzeren weg geraakte men toch het

best als men soldaat geweest was. Dan trokken de lotelingen af en ze zongen:

Veel liever, veel liever

Drie jaar te zijn soldaat

Als te leven, als te leven

In den huwelijken staat.

Ordonnantien, statuten ende voorgeboden: Het onderhoud van de straeten

door Laurent Woestenburg

De volgende tekst geeft ons een idee van hoe men 250 jaar geleden op het platteland omging met orde en netheid. Hij is wel bedoeld voor "Het Land van Waas", maar zal ook voor onze streek beslist wel opgaan

I. Alvooren wordt gestatueert dat de Wethouderen der respective Prochien jaerelyckx tusschen Kerstmisse ende Lichtmisse, by Commissarissen ende ten beleede van den officier zullen doen eene generale Visite van alle de Straeten binnen hun district, alswanner sy zullen Notitie houden van de fauten die zy zullen bevinden op de Heirwegen, gemeine Straeten ende andere Wegen daer men van ouds gewoon is Schouwinge te doen, daer onder oock begrypende de Haegen, Staeken ende Staeketsels, die daer enig beletsel aen toe-bringen, met de naemen van de Aengelande ofte Gebruyckers, ende hun eensweegs ordonneren, dat die jegens half Maerte is 't doendelyck, emmers voor het eynde van de Maendt Mey gemaect ende gebetert zullen worden, welverstaende nochtans, dat alle Straeten zullen moeten gemaect worden met lang hout dweurs door den Weg, alles op pene dat het selve gedaen zal worden ten tweeschat t'hemlieden koste ende de boete van thien Schellingen parisis, ten welcken effecte de voorschreve Notitie ende Ordonnantie oock jaerelyckx voor half Maerte by Kerk-gebodt gepubliceert zal worden.

II. De selve wethouderen zullen daer-en-boven dies aensocht zynde van wegens den Officier alnog gehouden zyn inder manieren voorschreven de

Straeten extraordinairelyck te visiteren, ten eynde van te doen herstellen de quade gaten ende andere defecten, die daer inne komen te vallen buyten de voorschrevene tydt ende naer de ordinaire visite, de welcke in cas de refus t'hunnen koste ten tweeschat herstelt zullen worden.

III. In het beleed van de Straeten zal men sorgen dat 'er alome zyn behoorelycke Voetwegen, ende by soo verre dat die op de ordinaire Straete niet en konden gevonden worden, soo zal men die ordonneren te maecken op een der aangrenzende Landen alwaer het best convenieert, ende zullen geduerende de ses Winter-maenden ten dien eynde over de grachten geleyt worden behoorelycke Bruggen, van boven plat ende ten minsten eenen voet breedt, hebbende de dichte van dry duymen, waer aen bovendien gemaect zal worden eene suffisante Lene, alle welcke den Officier-Exploiteur zal doen executeren ten tweeschat tot laste van de Defaillanten.

IV. De noodige Voetwegen op de publike Straeten zullen onderhouden worden door de wederzydige Aengelande, ten waere dat iemant van hun hadde dubbele Plantagie, die in sulcken gevalle het selve onderhoudt allen zal moeten bekostigen.

V. Een igelyck aen wie sulckx incombeert, zal behoorelyck onderhouden de Bruggen ende Lenen, die van oudts gelegen hebben op eenige Merckt, Kerck, Meulen ofte andere Wegen, op pene van t'hunnen koste gemaect te worden ten tweeschat boven de boete van tien Schellingen parisis.

VI. Geene Officiëren en zullen ontrent het gone voorschreven vermogen te componeren ofte van de Defaillanten iets ontvangen ofte profiteren aler dat de reparatien gedaen, ende fauten verbeterd zullen zyn, op pene van voor elcke van de selve fauten, waer over sy zullen bevonden worden gecomposeert te hebben, sonder dat die alvooren verbeterd zal zyn, te verbeuren de boete van thien ponden parisis, ende dat de voorseyde fauten daeren-boven van Officie wege t'hunnen koste ten tweeschat gerepareert zullen worden.

VII. Men gebiedt dat er alomme ten koste van de Prochie steene Goten zullen geleyt worden alwaer eenige Beken ofte Waterloopen fuëren over ofte langs de straete ende ten koste van beede de Prochien, alwaer die de Jurisdictie scheydt.

VIII. Die eenige boomen ofte ander hout zal uytgedaen hebben op de straete, zal instantelyck de passagie moeten liber maecken, en binnen de vier-en-twintig uren daer naer de putten vullen ende de boomen weiren, op pene dat het selve zal gedaen worden ten koste van de Defaillanten, en de boete van twintig Schellingen parisis, ten waere dat het Magistraet om merckelycke redenen in het leste geval schriftelyck quame te dispensereren.

IX. En ieder zal hem vermyden aen den s'Heeren Straete den Schoot-kant af-te-steken ofte den selven te ondermynnen, op de boete van dertig ponden parisis, boven de welcke hy alnog de afgesteken ofte ingevallen Straete promptelyck zal moeten hertstellen, op pene dat het selve t'synen koste gedaen zal worden, zullende de Proprietarissen ende andere Gebruyckers van Lande daar omtrent moeten verantwoorden voor haerlieder Kinderen, Domestiquen ende Wercklieden, ende waer t'saecken dat iemand tegen het gone voorschreven gedelinqueert hadde, zal alvooren in oppositie aanveird te worden, moeten namptieren de voorschreven boete van dertig ponden parisis, uyt welcke somme den Aenbrenger by provisie ende op seker zal mogen lichten het derde van diere.

X. Niemant en zal vermogen putten te maecken op s'Heeren Straete, so op pretext van Cleem, Savel ofte potaerde daer uyt te graeven als andersints, op de boete van dry ponden parisis.

XI. Men zal niet beginnen te bouwen aen s'Heeren Straete, ten zy alvoren dan of inkennen gedaen te hebben aen Wethouderen, die genoodsaeckt zullen zyn te gaen examineren of men met het ontgonst werck de Straete ofte den schootkant niet inneemt, op de boete van twintig ponden parisis tot laste van de Defaillanten, ende op pene dat de afgenomen Straete ofte Schootkant bovendien ten koste van den gonen die sulckx sonder voor wete zal hebben geplogen, gerestaureert zal worden.

XII. Wie eenige Grachten zal komen te vullen aen s'Heeren Straete, sonder schirftelyck consent van de Weth, zal verbeuren de boete van dry ponden parisis.

XIII. Eenieder wordt gehouden syne Boomen aen de Straete ende Heirwegen soodanig op te snoeyen en de overhangende Zytacken te weiren, dat den reysenden Man te peirde liberlyck daer onder kan passeren, op pene dat het selve t'synen koste zal gedaen worden boven de boete van twintig Schellingen parisis.

LXXX. Men interdiceert aen wie het zy binnen de Dorpen ... so verre als haer de Calsye bestreckt, van half Maert tot half October van den vyf uren 's morgens, ende voor den negen uren 's avonds, ende daer buyten naer den ses uren 's morgens ende voor den vyf uren 's avonds, op, ofte langs de Straete eenigen Dreck, Beir, ofte Koey-haele te ruymen ofte veertransporteren, op pene van vyf ponden parisis voor de eerste reyse, ende het dobbel voor de tweede. (Uit: De Keure Voor-geboden van den Lande van Waes, 28 november 1741)

Schenken aan ons museum

door Laurent Woestenburg

De jongste maanden mochten wij ons weer verheugen over een groot aantal schenkingen voor ons museum. Nog eens wensen wij onze dank uit te spreken voor de bereidwilligheid waarmee onze mensen oude goederen afstaan om ze via onze organisatie te bewaren voor de toekomst.

Door Alice De Jongh (Poppel)

- Zeer oude machine om poppelse janhagel te verwerken
- Een vijfmissen-koeksnijder
- Een map huwelijksaankondigingen
- Een map uitnodigingen
- Vier mappen krantenknipsels
- Een map overlijdensberichten
- Twee mappen oude dagbladen
- Een map rouwbrieven
- Een tasje met oud fijn handwerk (doop- en babykleding)
- Een kap van een oude kapmantel
- Een afdruiptrek in email voor bierglazen
- Een bundel vlaggetjes
- Een standaard voor drie rollen inpakpapier
- Twee wandrekjes uit de winkel
- Een kolenbak op wieltjes
- Een rieten koffer
- Een wasrek (roefel)
- Een houtskoolkacheltje
- Een geijkte meterstok
- Doosjes duivenringen
- Vier wijwatervaten (Lourdes)

Door J. Bullens-Verdonck (Ravels)

- Een dagboekje van Jan Bullens (geb. op 7 januari 1894 in Ravels-Eel)
- Kopieën van een brief van Isidoor Verdonck van 21 december 1915
- Het soldatennummer van Jan Bullens

Door Maria Verwimp (Poppel)

- 207 bidprentjes
- 17 gedenkprentjes
- Twee DVD's : viering honderdjarige Fien Bols
- Een kadertje met stenen figuur van St. Jozef en kind Jezus
- Een koperen kadertje met bidprentje uit 1868 (Antoine Joseph Bourgom)
- Een koffiekann (Dordrecht)
- Een melkpot
- Drie platte borden

Door Staf Verelst (Ravels)

- Een wasstamper
- Een spuit om ramen te wassen
- Een mortelbak
- Sunlightzeep
- Twee pakken katoen (Knitting)
- Een toestel om duiven te ringen
- Een scherphamer (beel)
- Een trouwboekje van 26 september 1905 (Antoon Heyns en Melanie Proost)
- Een notariële akte van 7 maart 1953

Door de Vrije Lagere School van Poppel

Nadat wij in onze vorige aflevering reeds een indrukwekkende lijst van geschonken leermiddelen mochten publiceren, kunnen wij daar vandaag nog een hele verzameling **diapositieven** toevoegen. Tussen haakjes vermelden wij de aantallen in de koffers. Tezamen zijn dat 4008 dia's.

- Koffer "Schelde" (100)
- Koffer "Sprookjes" e.a. (150)
- Koffer "Levenshouding" (150)

- Koffer "Verkeersmiddelen" (270)
- Koffer "Bodemgemeenschap" (270)
- Koffer "Viert moeder, vader, vrienden" (270)
- Koffer "De Wereld" (300)
- Koffer "Leentjes Reeks" (300)
- Koffer "Bodemgemeenschap" (270)
- Koffer "Sprookjes" (150)
- Drie dozen met varia (300)
- 19 cassettes met diverse dia's (665)
- Doos "Frankrijk" (42) en "Poppel" (15)
- Doos "Spanje" (42) - "Sneeuwitje" (20) - "Tirol" (6)
- Doos "De Weide" (23)
- Doos "Karnaval" (53)
- Doos "Roodkapje" (20) - "Stadsleven" (22)
- Doos "Boswandeling" (21) - "De Zeven Geitjes" (15) - BRT (6)
- Doos "Kastelen" (20) - "Tekeningen" (27)
- Doos "Van ei tot kuiken" (25)
- Doos "Zoutwinning" (24) - "Zugspitze" (18)
- Doos "Vogels aan Zee" (25)
- Doos "Belgische Geschiedenis" (96)

Door Lisette Van den Borne-Van Gestel (Ravels-Eel)

- Altaardoekjes
- Kelkdoekjes

Een foto-album dat in 1954 door Louis Misonne aan Pastoor Boogaerts werd geschonken

Door een onbekende

- Twee mosterdvaatjes
- Een haarkrultang
- Een tang om varkens mee te ringen
- Oude lepels
- Een Kramers Nederlands Woordenboek (1957)
- Een missaal uit 1957
- Een oud exemplaar van de omrekeningsstabellen *Négociant*
- Een gebedenboek voor slechtzienden uit 1950

Door de familie De Bont-Heyns uit Weelde

- Een dagboek uit 1922
- Een dagboek uit 1929
- Klantenarchiefmappen van de jaren 1949, 1950, 1951, 1953, 1954, 1955, 1957, 1959
- Een naadboek uit 1955

Door Gustaaf Verelst te Ravels

- Een versierde lendenband
- Een prachtige, zeer oude kapmantel
- Een kanten blouse
- Een zwart herenkostuum

Oorlogskroniek II

door Jos Nooyens

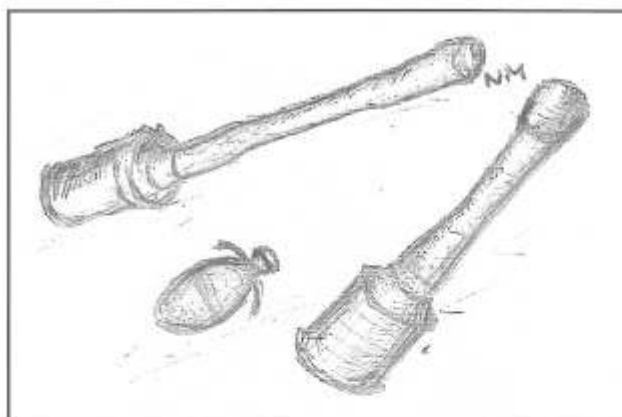
In de zomer van 1940 werd er een groep Duitse soldaten ingekwartierd te Poppel. Op het toen nog onbebouwde terrein tussen Krommendijk en Mierdsedijk, vlak bij de veldkapel aldaar, werden houten barakken opgetrokken, die tijdens de mobilisatie dienst hadden gedaan voor Belgische soldaten, en die nu werden gebruikt door de bezetter als keuken, refter, instructielokaal en paardenstalling voor 180 paarden. Vooral in de dorpskom, maar ook in een straal van ongeveer 3 km van deze appèlplaats, werden 160 Duitse soldaten ingekwar-

tierd bij Poppelse burgers. Misschien omdat het hier paardenvolk betrof, waren er onder hen opmerkelijk veel van boerenafkomst en vrij jong, die -in de overwinningsoes waarin zij toen nog verkeerden- zich goed thuis voelden in de landelijke gemeente die Poppel toen nog was. Als wij naar school gingen zagen wij ze bezig op het oefenterrein voor de barakken. Langs de Mierdsedijk, in de tuin van Lewis van Zandboeren, stond een jonge hoogstam perelaar, die als doelwit diende voor het oefengooien van granaten, de bekende handgranaat met houten steel. Het gedeeltelijk ontschorste boompje werd langs alle zijden beslopen en de handgranaat moest zo gemikt worden dat hij de

Jan Steyaert aan de kerkhofschrans waar het ongeval plaatsvond

stam raakte op hoogte van de onderste takken zodat hij bij het naar beneden vallen juist in time zou ontploffen op een denkbeeldig doel onder aan de stam. Ook bij Steyaert aan de kerk waren er twee soldaten ingekwartierd. Overdag waren die bezig in hun eenheid, maar in hun vrije uren hadden die toch een goed contact met hun gastgezin en 's avonds schoven zij meermaals aan als het rozenhoedje werd gebeden in familiekring rond de Leuvense stoof. Toen Karel een kleine oogst rogge die hij had gewonnen op een perceeltje vlak bij het huis met de kruiwagen wilde binnenhalen, stonden die twee erop dat zij dat zouden doen. In hun overmoed echter overlaadden zij het oude vehikel en bij de eerste vracht brak de kruiwagen. Zwaar ontriefd kafferde Karel de twee soldaten, het Duitse leger en ja het hele Duitse volk uit voor al wat lelijk was en pas toen hij daar mee klaar was besefte hij dat smaad aan een geüniformeerde in oorlogstijd misschien wel strafbaar was. Als dertienjarige deelde ik in die tijd de schoolbank met Fransooi de Jongh, (Foto blz.90). Aan zijn rechterslaap had hij een wonde met daarin een stukje scherf van een kogelhuls, dat langzaam naar buiten groeide. Waarom dat koper niet operatief werd verwijderd, weet ik niet, maar er was blijkbaar gekozen voor de optie dat het scherfje er wel vanzelf zou uitgroeien. Eén van de soldaten, ingekwartierd bij Steyaert, bracht af en toe oefenmunitie mee die niet was afgegaan als zij aan de Bremberg op schietoefening waren geweest. Zo'n huls werd op de arduinen kerkhofschrans in de tang genomen en met een nagel en hamer tot ontbranding gebracht. Dat ging normaal gepaard met een lichte

Handgranaat

knal, wat knuitdamp en een klein vlammetje, maar vooral met heel wat hilariteit. Maar toen Fransooi aan de beurt was liep het mis. De kogelhuls ontplofte en sloeg een bloedende wonde in zijn rechterslaap op amper 3 cm van zijn oog. Vader Staf, die als oudstrijder vier jaren aan het front had doorgebracht was er niet goed van, maar ging er uiteindelijk mee akkoord om geen officiële klacht neer te leggen en de zaak af te doen als gedeelde verantwoordelijkheid in een uit de hand gelopen "gevaarlijk spel" met munitie. Er werd wel een brief opgesteld, ondertekend door soldaat Jan Bossem en zijn commandant, waarin zij de verantwoordelijkheid op zich namen voor eventueel blijvend letsel en onkosten. Toen een paar maanden na het gebeuren, Fransooi aan de jeukende wonde pulkte, had hij ineens het stukje schroot in zijn handen, vertelde Aliske me nog een jaartje geleden, "en dat scherfje moet hier in huis nog in een schaalje of schuifje liggen" voegde zij er aan toe. Die brief met dat scherfje, als ze er nog zijn, zouden niet misstaan in het archief van de Heemkundekring. Eind januari 1941 vertrok die groep Duitsers. De oorlog was al 9 maanden bezig, en 4 maanden nadat zij Poppel verlaten hadden zaten zij aan het front in Rusland, zoals uit brieven en contacten na de oorlog met enkelen van hen zou blijken. De verplichte landbouwcorporatie legde verplichtingen op aan de boeren, en het teeltplan van voor de oorlog werd drastisch gewijzigd. Weilanden werden gescheurd en de ondergeploegde graszoden werd goede teeltgrond voor eiwitrijke gewassen zoals erwten, bruine en witte bonen en koolzaad. Er werden vooral veel meer aardappelen aangeplant. Het waren allemaal hakvruchten, die met de

Fransooi De Jongh met zijn zus Alice

povere mechanisatie van destijds, met mankracht onkruidvrij moesten worden gehouden om daarna manueel te worden geoogst. Op ons gehucht werden de landbouwbedrijven Boerenbond (200 hectare), Pannenhoef (120 hectare), Beukelman (80 hectare) en het dozijn kleinere gemengde bedrijven echte werkverschaffers. Elke werkdag (maandag t/m zaterdag) bracht de stoomtram vanuit Turnhout een groep fabrieksarbeiders, die hun werk in de papierindustrie waren kwijtgeraakt, naar de wissel aan de Pannenhoefsedreef (nu Gordijnschuur) en Boerenbond (Jan Devue). Vandaar zwermde zij te voet uit naar hun landbouwwerk in de vrije natuur. Ook bij ons waren er vier van die Turnhoutse forensen aan het werk en aangevuld met een paar helpers uit Poppel en leden uit het eigen gezin, zag men niet zelden 's morgens een armada van tien personen, elk gewapend met zijn eigen scherp gehaarde hakker op de schouder, de aanstee in trekken om het onkruid te lijf te gaan in erwten en bonen, in bieten en patatten. Ja, zelfs de haver werd gehakt met een speciale kleine hakker. Bij de aardappeloogst verdubbelde het aantal arbeiders, want ondanks het feit dat de patatten met een door twee paarden getrokken rooier uit de grond werden getild en in een bed werden gespreid, moesten ze wel allemaal één voor één met de hand worden opgeraapt. Er werden ploegen gevormd van twee personen, uitgerust met een rieten mand die een vast aantal meters, afgebakend door een hoopje patatloof, te rapen kreeg telkens als de rooier voorbij kwam. Het was een soort van

Clement Van den Borne

Adriaan Van de Pol

Laurent Van Baelen

Sooi Van den Borne

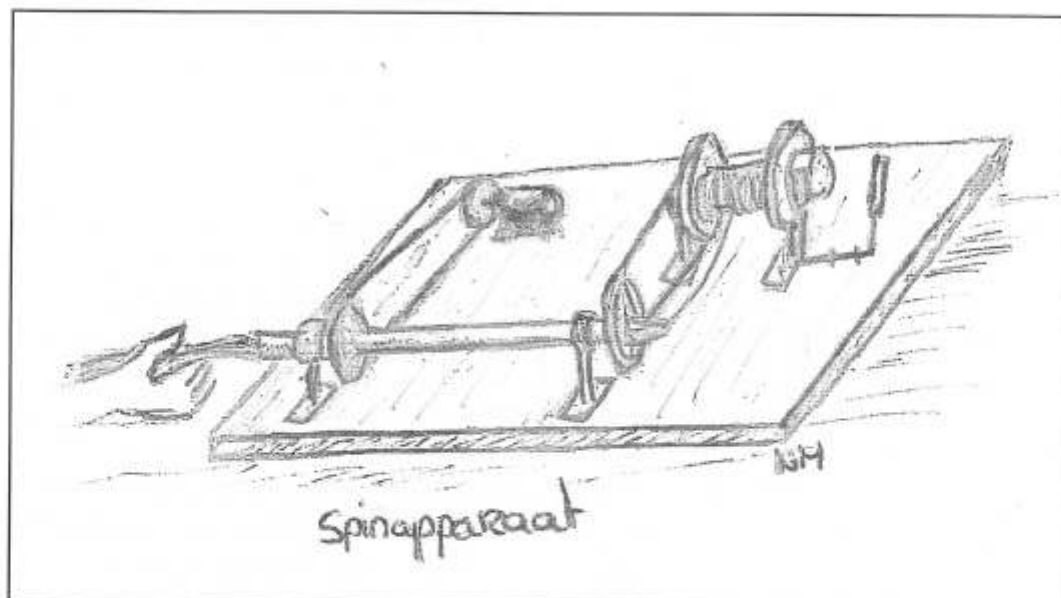
bandwerk, en wie ploeg moest vormen met een jongere, want kinderarbeid was tijdens de aardappeloogst heel gewoon, kreeg een kleiner stuk afgebakend. Nadien werd het gerooide veld nog geëgd en dan trokken wij in een brede waaier, elk met een emmer over het geëgte veld om wat nog bovenkwam aan aardappelen in te zamelen. De komst van Turnhoutse fabrieksarbeiders naar de Poppelse landbouwgronden bracht wel verandering met zich mee. Er kwam andere praat en tijdens het vredig werk op de akker werd er nu gediscussieerd over politiek en vakbond en hoe het na de oorlog zou verlopen. Dit alles op een dusdanige heftige manier zoals wij het in Poppel niet gewoon waren. Geerts, een al wat oudere werknemer, kwam dagelijks in de keuken goedemorgen wensen, en dan schoof hij een klein potje met zijn dagmenu achter op de plattebuiskachel wel wetend dat het tegen de middag zou verrijkt zijn met wat extra's uit moeders keuken. In een zuiver Turnhouts dialect verkondigde hij dat de oorlog gewild was door die hoge heren van de politiek "omdat er op een bepaald moment te veel mensen waren en te weinig werk" en dat de oorlog vanzelf zou stoppen als die twee problemen opgelost waren. Zijn collega Neeks was een overtuigd communist en kwam daar ook voor uit. Als dorpsgenoot Jaan Broek, soms meer uit sensatie dan uit overtuiging daar lijnrecht tegenin ging om het spelletje wat op te poken, dan werden soms de vuisten gebald. In 1941 hadden wij al aardappelkontrakten afgesloten met de orde van

de Jezuïeten voor de paters en hun interne studenten in Turnhout en enkele van hun internaten in de provincie. Pater D., voorheen missionaris in Kongo, die juist in verlof was toen de oorlog uitbrak, en die nu noodgedwongen in Turnhout verbleef onder de strenge kloosterregel, kwam zo dikwijls mogelijk met de fiets naar Poppel om de gekontrakteerde aardappels te zien groeien en dan wilde hij altijd graag mee eten. Ik herinner me nog dat de Eerwaarde, toen hij aan een tweede bord erwtensoep begon, die hem met vetoogjes aankeek omdat het varken er met zijn pootje had doorgebaaid, deze lovende woorden sprak: "Moeder Anna, uw soep is godendrank!" Door een pater gezegd die 's morgens de mis had opgedragen! Bij het sorteren, het verzendingsklaar maken en het overladen in tramwagons van de gekontrakteerde aardappels, ontpopte de missionaris op gedwongen verlof, zich tot een priesterarbeider die de handenarbeid niet uit de weg ging. Met zijn verhalen over de kerk en geestelijkheid verlevendigde hij de gesprekken en leek hij een klein stukje missie gevonden te hebben tussen werkende mensen die met aardappels bezig waren. Als die gesprekken een beetje de verkeerde kant uitgingen, dan beschikte de Eerwaarde over een geheim wapen. Afkomstig uit Oost-Vlaanderen was hij altijd voorzien van een goede kwaliteit tabak, en als hij de varkensblaas met Apelterre bovenhaalde en ieder daar een ruime greep in mocht doen, waren de gemoederen gauw gesust en werd meteen de vredespijp gerookt. Toen in het voorjaar 1942 er nog twee pas afgestudeerde onderwijzers uit Limburg en een neef uit Antwer-

pen, die door de Werbestelle verplicht werden om in Duitsland te gaan werken, bij ons onderdoken en op de boerderij meehielpen voor kost en inwonen, mocht men wel spreken van een bont gezelschap om een boerderij te runnen. Zeven totaal verschillende personen, als 't ware door het lot samengebracht, kwamen werken in een bedrijf waarmee zij voorheen niet de minste binding hadden gehad. Het eerste werk waar de drie nieuwkomers aan mochten beginnen speelde zich af op de ruime zolder van de Kapelhoeve. Als kontraktant van de Jezuïeten, waren er ons door de landbouwcorporatie pootaardappelen toegewezen afkomstig uit Polen of Duitsland. Het bouwland lag klaar maar het pootgoed liet op zich wachten en pas de eerste week van mei mochten wij het zetgoed afhalen aan de wissel op het gehucht. Het waren twee nieuwe variëteiten: Osbott (een goede eetaardappel) en Voran (een witvlezige industrieaardappel). Maar het kaliber was te groot en we zouden dus niet met het plantgoed toekomen voor het klaarliggend teeltveld. Daarom moest elke aardappel met een scherp schilmesje, tussen de zich reeds ontwikkelde scheutjes en ogen, overlans doorgesneden worden en met de doorgesneden kant naar boven, naast elkaar gelegd worden om de snijkant gedurende een week te laten verdrogen tot een leerachtig velletje. In oorlogstijd liet men de kans om van één pootaardappel er twee te maken niet liggen en mankracht was geen probleem. De oorlog duurde en op een moment was er tekort aan breiwool niettegenstaande er bij ons op de hoeve een half dozijn schapen rond liepen waarvan de wol moest worden geschoren. De

Aardappelrooier

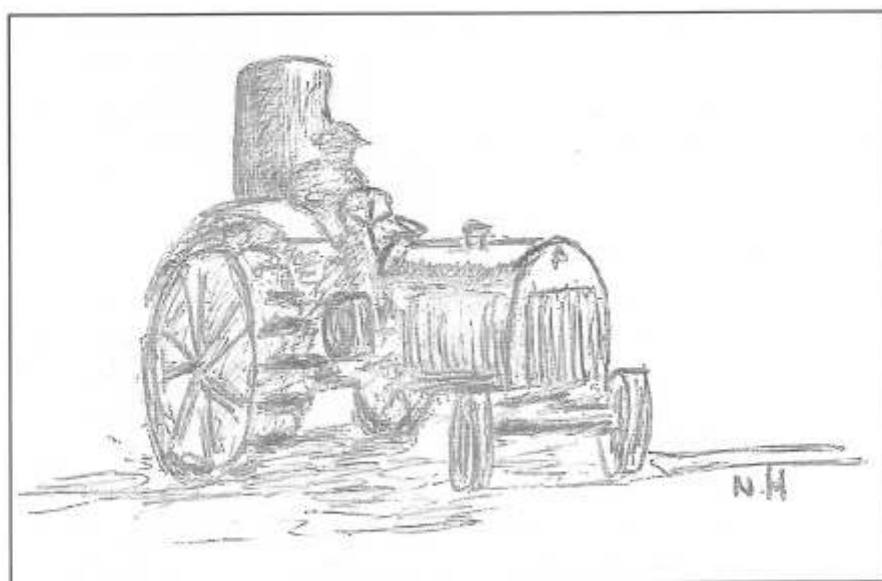
Spinapparaat

oplossing lag in Weelde want Clement Van den Borne (Foto blz.90), had een apparaat ontwikkeld waarmee met een beetje handigheid, van zuiver gewassen schapenwol breiwool kon worden gesponnen. "Onze Ment (roepnaam van Clement) kan muziek halen uit een perenboom", beweerde zijn broer Jaak trots, en dat was nog waar ook. In de perenboom had Clement met draden, zogezegd om de vogels af te schrikken, een antenne gebouwd, waardoor hij zijn eigen radio-ontvanger perfect kon afstemmen op de verboden buitenlandse zenders en vooral op radio Engeland, tot groot plezier van enkele geburen die kwamen meeluisteren. Naar een Engelse zender luisteren was streng verboden en wie betrapt werd moest zijn radio inleveren en kreeg een boete. De Duitsers stoorden ook de frequentie en meestal kon men maar half verstaan wat er gezegd werd, maar daar had Clement met zijn apparatuur veel minder last van. In geval van nood betrok Clement stroom van zijn "chasser", een windmolentje met vernuftig gebogen triplex wieken dat genoeg stroom leverde voor zijn ontvanger. En bij windstilte klom Jan Van Tille (Jan Huybrechts) op zijn oude geprepareerde koersfiets, opgesteld in het stalleke achter in den hof en fietste zich, als alternatief voor de groene stroom van het windmolentje, in het zweet als illegale stroomproducent. Het spinapparaat, opgesteld op een houten bodemplaat (50 x 50) was de eenvoud zelve en bestond uit een hol asje waarnaar men met soe-

pele vingers een pluus wol moest toeleveren en die pluus verliet het draaiende holle asje langs achter als een gesponnen draad die automatisch op een houten bobijn werd gewonden. Het geheel werd aangedreven door een vuistgroot elektromotortje dat uit een of ander elektrisch apparaat was gesloopt. Er was een uiterst nauwkeurig samenspel tussen spinner, pluus en machine nodig om een breibare draad te produceren. Toen ons dat maar niet lukte werd Clement aangemaand om zijn neptuig terug te komen halen, maar wat in Weelde goed werkte moest ook in Poppel kunnen beweerde hij, en hij zou zijn specialist sturen om ons het spinnen aan te leren. En daar verscheen onze huisarts, dokter Laurent Van Baelen (Foto blz.90), om als specialist de ziekte van onze spininvestering te komen bezweren. Hij opende zijn jasje en liet ons voelen aan zijn trui, die hij door zus Irène had laten breien van breiwool die hij eigenhandig had gesponnen van de wol van het schaap uit zijn eigen tuin, het lievelingshuisdier van zijn vader. De rem, vernuftig gemaakt met een gebogen spaak uit een bromfietswiel, moest zo worden afgesteld dat hij door veerkracht een rubber remblokje juist hard genoeg en niet te hard -als een soort slippende koppeling- op een uitsparing aan de zijkant van de houten bobijn drukte. De snelheid van de draaiende bobijn moest synchroon zijn aan de handigheid van de spinner en toevoer van wolpluis aan de holle as. Was die snelheid te hoog dan brak de draad,

was ze te laag dan rolde de gesponnen draad op tot een vormloos kluwen. Dat dokter Laurent Van Baelen, toen als enige dokter verantwoordelijk voor de drie dorpen, tijdens huisbezoek in Poppel nog tijd vond om bij ons een uurtje belangloos spinles te komen geven, vind ik toch wel bewonderenswaardig. De steenkool uit de Belgische mijnen, in die tijd nog brandstof nummer één voor de gezinnen en in de fabrieken, werd nu afgevoerd naar de Duitse oorlogsindustrie. Poppel met zijn vele bossen en houtwallen kon gedeeltelijk terugvallen op brandhout maar toch was de "slam", een mengsel van kolengruis en een teerprodukt, een gewild produkt om de Leuvense stoof warm te houden. Samen gestookt met hout was het bruikbaar maar dagelijks moest er een harde zwarte koek uit de kachelbol verwijderd worden en iedere week moest de kachel uit de schouw omdat de platte buis vol zat met wieken hardnekkig roet. De kachel dan in zijn geheel naar buiten dragen om ze te kuisen, was de eenvoudigste oplossing om een roetorgie in de huiskamer te voorkomen. Petroleumprodukten werden zeer schaars vergund en van de vijf logge tractoren met ijzeren wielen die toen op ons gehucht met zijn drie grote landbouwbedrijven in gebruik waren, werd op een dag de grote Ford van de Pannenhoef aan de wissel op een wagen van de stoomtram geladen. In de garage Faes te Turnhout werd hij uitgerust met een manshoge houtgestookte ketel, namelijk een gasgenerator die gas van verbrandend houtskool omzette in ontploffingsgas dat een petroleum-

motor kon doen draaien. Jaan Pol (Foto blz.90), die toen op de Pannenhoef werkte en in het achterhuis van het kasteeltje woonde, zou met zijn kennis van houtskoolbranden voor de gepaste brandstof zorgen. Ik heb hem nog geholpen om droog gekloven houtblokjes (30 cm) in een ronde afgeplatte pyramide (van 3 meter diameter en 160 cm hoog) zo te stapelen dat er luchtkanaaltjes bleven tussen de vertikaal gestapelde lagen hout. Het geheel werd afgedekt met graszoden en had iets weg van een prehistorische grafheuvel. Aan de basis langs de windzijde werden naargelang de windsterkte enkele zoden weggenomen waardoor ventilatievensters ontstonden. Met wat stro gedrenkt in petroleum werd langs een luchtkanaaltje de houtstapel in 't midden tot ontbranding gebracht. De kunst was, om het hout zonder echt vuur aan het smeulen te houden, door meer of minder ventilatie-openingen af te sluiten of open te laten. Als de wind draaide moest men corrigeren, en als 's nachts de wind plots opstak moest Jaan uit zijn bed om op het gevoel het verbrandingsproces bij te sturen. Na een dag of vijf maakte men de nu lichtjes ingezakte hoop open en kon men een mengeling van zuiver houtskool en van deels verbrand hout opzakken dat rechtstreeks in de ketel van de generator kon worden vergast. Homo Sapiens had weer op een eenvoudige manier een oorlogstekort overwonnen! Hoe maakte men zeep? Een poeder op basis van soda dat af en toe op de vrije markt te koop was, werd gemengd met een of andere olieachtige vetstof en nog iets van de

Gasgenerator

drogist en in het wasfornuis met veel water langdurig aan de kook gehouden en geroerd. Dat ging gepaard met veel wit schuim dat als men niet oppaste over de rand van de ketel dreef. Op het laatst werden nog enkele velletjes glycerine toegevoegd, en liet men de glibberige laag die zich hoven op het kookwater had gevormd afkoelen tot een witte grijze substantie waarvan men zeepblokjes kon snijden vergelijkbaar met marseillezeep. Naar het schijnt werd er ook zeep gemaakt van een extract van gemalen cikels. Maar wij waren uit de nood met ons witte eigengemaakte zeep, die een goede aanvulling was voor het kleine rantsoentje waspoeder dat we eens per maand met de bonnetjes konden bekomen. Een zware smoutpers, vastgeankerd in de vloer, was, nu de controleurs van de corporatie steeds beter hun stiel kenden en ook vaker langs kwamen, niet meer te handhaven, en in de plaats verscheen er op de markt een oliepersje in de vorm van een soort worstmolen met taps aanlopende wormas, aangedreven door een 1 pk electromotor. Door de sneldraaiende taps aanlopende wormas werd het zaad door wrijving verhit en gekneusd en door die draaibeweging van achter door een nauwe uitsparing geperst. Hierdoor scheidde de warme smout zich van het zaad en kon als zuivere bruikbare spijsolie opgevangen worden, terwijl de restanten van het zaad de pers als een droog blinkend schelpje verliet. Het molentje was zo klein dat het bijna overal kon worden opgesteld en na gebruik ook heel gemakkelijk verborgen kon worden. Omdat na de verplichte levering per hectare, er plaatselijk al gauw een tekort aan koolzaad was, gingen goed georganiseerde ploegen van smokkelaars en onderduikers koolzaad uit Nederland smokkelen, dat hier tot smout werd verwerkt, want smout was erg gewild op de zwarte markt. Ook het schoeisel was gerantsoeneerd en het bonprodukt dat men kon kopen had meer te maken met veredeld karton dan met leder. Daarom trokken wij in de herfst naar klompenmaker Jef Clé in Weelde om ons een paar wilgenklompen op maat te laten maken. Onze voeten werden gemeten en een week later mochten wij onze klompen afhalen. "Den Timmer" (Louis Van Beurden), onze oude knecht, presenteerde om op een zondag onze klompen te komen "verduurzamen", al zal Lewieke daar wel een simpeler woord voor gebruikt hebben. Een stuk leder van

een afgedankte landbouwschoen werd in formaat gesneden en op het loopvlak en de hiel van de klomp vastgeklonken met houten peggen. Schoenageltjes konden daar ook voor gebruikt worden, maar Lewieke verkoos peggen omdat die samen met het leer afsleten, wat bij nageltjes niet het geval was. Met een elsje prikte hij gaatjes door het leder en in het hout waarin dan telkens een pegske werd geklopt. Om te voorkomen -wat nog al eens gebeurde tijdens het spelen- dat de kap zou loskomen, trok hij met een ijzerzaag een sleufje in de kap van de klomp, waarin een stukje musterdraad werd gelegd, dat met twee krammetjes onder aan de zool werd strakgespannen en vastgepind. Nog even met schuurpapier het kopse hout van de hiel glad maken om het slijten van de kousen te beperken, en we konden warmgeschoeid de winterpret tegemoet, zonder de glijbaan te krassen met onze vakkundig geprepareerde houten schoenen. De oorlogswinter 1942 was uitzonderlijk streng met veel sneeuw en ijs, hield weken stand, en was een beproeving voor mens en dier. Elke morgen ruimde een driehoeksslee van de Boerenbond de sneeuw van de weg, en vooral de overwaaiende sneeuw die zich tussen twee sneeuwwalletjes ophoopte, veroorzaakte veel last en moest soms meermaals per dag weggeschoven worden. De zware slede werd getrokken door twee paarden die "scherp" waren gezet, met ijzeren pinnen die in hun hoefijzers werden vastgezet. Maar het was niet allemaal miserie want voor de jeugd was er wekenlang ijspret en toen door lichte dooi overdag en vorst 's nachts er zich een dunne ijslaag vormde op een sneeuwlaag van een voet dik, was dat ideaal om op strooptocht te gaan. Waar een haas in zijn kuit lag, verkleurde de sneeuw door zijn lichaamswarmte, en was hij gemakkelijk op te sporen. Men kon hem besluipen in zijn kuit en als langoor de sneeuwvlakte opvluchtte was hij een gemakkelijke prooi omdat hij bij de vlucht tot aan zijn buik met de poten door de dunne ijslaag zakte en zelfs door een gewone fok kon worden gepakt. Na drie seizoenen jachtverbod was het wildbestand flink aangegroeid en op één weekend vingen wij met een val, opgesteld vlak achter de schuur, drie dozijn patrijzen, die wij aan "Sooi van Hoogeinde" verkochten voor een dikke prijs. Het zelfstandige grensdorp Poppel van toen, grenzend aan zes Nederlandse dorpen en aan Weelde, was door zijn

ligging voorbestemd om aan smokkel te doen en in de oorlog werd het bekend en berucht als het smokkeldorp. In "Poppel. Het Oorlogsboek 1940-1945" wordt in een dubbel verhaal (blz.31-36) met als titel "Smokkelen om in 't leven te blijven" verteld over de soms onmenselijke inspanning en het gevaar dat smokkelen in oorlogstijd meebracht. Maar toch liet menig Poppelaar, in vreedstijd al met smokkel geconfronteerd, die kans nu niet liggen en trok bij nacht en ontij de grens over om het karig oorlogsrantsoen aan te vullen met een zakje graan, wat boter of een bol kaas, een doos "Oslo" om pudding te maken, of wat de zwarte markt daar in de aanbieding had. Ook buitendorpsen kwamen er op af, en op ons gehucht waren er enkele groepjes jonge werkweigeraars van de kanten van Turnhout ondergedoken, die overdag zich bij voorkeur ergens binnen de muren van boerderijen schuilhiel- den en 's nachts de grens overtrokken om in hun levensbehoefte te voorzien. Wat zij 's nachts meebrachten van hun smokkeltocht werd verkocht aan vaste koeriers (mannen en vrouwen), die met de stoomtram meekwamen. Omdat de vraag groter was dan het aanbod, ontstond er een bloeiende illegale handel. De Duitsers moeten dat geweten hebben, maar hun Belgische Gestapovrienden waren in elk geval veel ijveriger dan de Duitse wacht- patrouille die toen op het kasteeltje van de Pannen- hoef ingekwartierd was en op ons gehucht en langs zijn grenzen wacht moest lopen. Op een voormid- dag (maart 1944) liet "Keeske van 't Smidje" (Kees Aerts) ons telefonisch weten dat hij een auto met onbekenden -waarschijnlijk controleurs of Gestapomannen in burger- had zien passeren die richting Mierdsedijk reden. Onmiddellijk namen de drie onderduikers die bij ons huisden de benen in verschillende richtingen, naar een veilige plaats die ongezien was te bereiken. Mijn neef Gust Jaspers liep achter het kippenhok door, waar hij een droog- staande greppel kon induiken en op handen en voeten ongezien kon verder kruipen, weg van de boerderij, naar een diepere scheidingsgracht op een honderdtal meter van onze geboort Nonkel Fons, vanwaar hij ongewild de angstige getuige werd van wat volgt. Een auto reed bij Nonkel Fons Nooyens het erf op en vier mannen, die blijkbaar getipt wa- ren, vielen met getrokken revolver de schuur en stallingen binnen. De zoon des huizes, mijn neef Adriaan Nooyens, die met de fiets naar de kerk

wilde rijden, zag nog juist de auto afdraaien en kon nog heel even langs het staldeurke een paar onderduikers waarschuwen. De zes onderduikers, die de nacht tevoren nog op smokkeltocht waren geweest, werden nog tijdig gealarmeerd en pro- beerden in alle richtingen te ontkomen. Vanaf zijn schuilplaats zag mijn neef Gust Jaspers het gebeu- ren, en hij vreesde voor de gevolgen als een van de vluchters toevallig zijn kant op zou lopen. Een- tje sprong er door het bakhuisraam naar buiten, een paar konden ontsnappen door langs achter de aanstee in te vluchten, maar twee liepen in de han- den van de gestapo en werden ter plaatse aange- houden en geboeid. Nonkel en Tante waren naar de mis want het was het feest van Sint Jozef en de kinderen die thuis waren moesten onder bedrei- ging in de woonkamer tegen de muur gaan staan. Een onderduiker, een zekere Quirijnen uit Beerse, kon van de verwarring gebruik maken om te vluch- ten langs het staldeurke aan de voorkant van de hoeve. Om de beschutting langs de tramlijn, rich- ting grens te bereiken, moest hij een eind lopen door open veld met de Gestapoman op de hielen, die met getrokken revolver hem sommeerde om halt te houden. Quirijnen, die als ervaren smokke- laar al meerdere malen ongeveer dezelfde situatie had meegemaakt, vertrouwde op zijn snelle benen en nam afstand van zijn schietende achtervolger. Door al die herrie, verscheen Max, de trouwe waakhond van huize Nooyens, nu ten tonele en had met zijn hondenverstand al gauw de goede van de kwade herkend. Max beet zich vast in de broek en een stukje been van de schietgrage Gestapo- man die de achtervolging moest staken. Quirijnen wist alzo de tramlijn te bereiken en te ontkomen. Max hield zijn prooi stevig vast, en toen neef Frans Nooyens zag dat de revolver nu gericht werd op Max, zijn lievelingshond, probeerde hij nog tus- senbeide te komen, maar toen zijn trouwe vier- voeter voor zijn ogen met een gericht schot werd neergeschoten, sloegen bij hem de stoppen door. Hij vloog de moordenaar van zijn hond naar de keel en de verwensingen die dat creatuur naar zijn hoofd kreeg geslingerd waren van dien aard dat Frans daar gemakkelijk drie maanden Begijnen- straat voor had kunnen krijgen. Slotsom: 2 aan- houdingen, een dode hond en een hoop ellende en onrust. Maar nog was de kous niet af, want twee weken later verschenen dezelfde overvallers in het

holst van de nacht en ditmaal wilden zij controleren of iemand een lidteken had in de nek. Quirijnen die op zijn vlucht de kogels hoorde suizen, had op een moment onbewust met de hand naar de nek gegrepen wat door de schutter was begrepen dat hij geraakt was door een kogel, en nu zocht men naar sporen om hem alsnog aan te kunnen houden. Iedereen werd van het bed gehaald en de jonge mannen werden op een rij gezet en moesten één voor één de schouder ontbloten om op een kogelwonde te worden onderzocht, wat natuurlijk geen resultaat opleverde. Eén van de Gestapomannen werd herkend als infiltrant, die enkele weken voordien tijdens het aardappelsorteren een praatje was komen maken, onder het voorwendsel dat hij op zoek was naar een onderduikadres voor zichzelf. Tijdens het proces voor de krijgsraad te Antwerpen werden Frans Nooyens en zijn broer nog als getuigen opgeroepen en gekonfronteerd met de beklaagde die de hond had neergeschoten. Af en toe was er een groep Duitse soldaten ingekwartierd in Poppel, maar nu de oorlogskansen keerden, hadden die wel andere dingen aan hun hoofd en bemoeiden zij zich niet al te veel met ons dorp. In mei 1944 was er een groep SS-mannen gelegerd in de jongensschool en toen die bemerkten dat er in Poppel een voetbalploeg was, die wel niet in competitie, maar toch regelmatig vriendschappe-

lijk op de gehuchten en in de omliggende dorpen een balletje ging trappen, kwamen de SS-ers met een onverwacht voorstel. Ze wilden in het veld treden tegen "Poppelia", en kwamen met die eis bij voorzitter Sooi Van den Borne (Foto blz.90). Zij lieten hem duidelijk verstaan dat een weigering onaangename gevolgen kon hebben. Spelen met een elftal waarvan de helft van de spelers voortvluchtige onderduikers waren tegen uitgerekend SS-mannen, was wel een heel vreemde combinatie vond Sooi, maar in de gegeven omstandigheden durfde hij ook niet te weigeren. Er werd afgesproken dat alles sportief moest blijven, en dat hun kameraden van de Feldpolizei niet van de gelegenheid zouden gebruik maken om spelers of toeschouwers lastig te vallen. Een neef, medespeler, weerstander en onderduiker van toen - vertelde me onlangs nog hoe hun tegenstrevers en hun aanhang al zingend en in sportkledij het terrein aan de Tilburgseweg kwamen opgemarcheerd, en hoe hij met vreemde gevoelens aan de match begon, die, op een enkele uitzondering na, fair verliep en door de Duitsers met 2-0 werd gewonnen. Nadien vierden de winnaars nog luidruchtig na in een café op "den Boulevard" en toen de Feldpolizei verscheen en er zich mee wilde bemoeien werden die door de SS-kameraden naar Turnhout verjaagd ... (Wordt vervolgd). **Tekeningen: Nick Matthys**

De stoomtram in de Poppelse Dorpsstraat

Tijdschrift 'De Drie Goddelijke Deugden'
Afgiftekantoor: 2380 Ravels
Redactie, samenstelling en lay-out:
Marc Vermeeren,
De Meerkens 10, 2382 Poppel

Versijnt 3-maandijks
Verantwoordelijke uitgever:
Laurent Woestenburg,
Beatrijs v. Nazarethln. 2, 2382 Poppel

